

У загальному вигляді емоційний інтелект в науковій літературі визначається як явище, яке об'єднує в собі уміння людини розрізняти, розуміти і керувати власними емоціями, емоційними станами й емоціями своїх партнерів по спілкуванню. Емоційний інтелект також може бути предиктором розвитку міжособистісних відносин. Оскільки, так чи інакше емоційна складова присутня в будь-яких людських стосунках і саме вона часто відіграє важливу роль у їхньому формуванні та розвитку. При цьому специфіку йому додає внутрішньоособистісна спрямованість. До того ж, емоційний інтелект не є вродженою характеристикою, а формується в різних вікових періодах під певним впливом. Розвинений емоційний інтелект є фактором успішності в багатьох видах діяльності, а розвиток емоційного інтелекту дозволяє позитивно впливати на міжособистісні відносини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Молчанюк О. В., Борзик О. Б. Психолого-педагогічний аналіз дефініції «міжособистісні відносини» / О. В. Молчанюк, О. Б. Борзик // Теорія та методика навчання та виховання : зб. наук. праць / Харків. нац. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за заг. ред. член-кор. НАПН України А. В. Троцько. Харків, 2017. Вип. 42. С. 125–134.
2. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції: монографія / Е.Л. Носенко, Н.В. Коврига. К.: Вища школа, 2003. 126
3. Ситник С.В. Особливості міжособистісної взаємодії майбутніх психологів із різним стилем мислення. Психологія:зб.наук.праць\ Південноукраїнський нац. педагогічний ун-т. імені К. Д. Ушинського; 2014-Вип.32-С.158-164
4. Lemberg, B. Emotsionalnyy intellekt. Kak razum obshchaetsya s chuvstvami. Emotional intelligence. How the mind communicates with feelings. Saint Petersburg : Vector. 2013.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АКУЛЬТУРАЦІЇ І ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Василевська О. І.

Комунальний заклад Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Актуальність проблеми акультурації зумовлена тим, що життя сучасної України, на жаль, просякнуте драматичними, трагічними подіями. Війна, яку розв'язала Росія, позначилася на різних рівнях функціонування людини: фізичному, соціальному та психологічному. Проблеми, з якими стикаються за межами країни наші співвітчизники – вимушені переселенці набуває все більшої гостроти.

Людина, яка переїхала жити в іншу країну, неминуче стикається з акуль-

турацією. Акультурація – процес взаємовпливу культур, сприйняття одним народом повністю чи частково культури іншого народу [2].

Отже, на рівні окремої людини акумуляція – це процес засвоєння знань і навичок, необхідних для життя в чужій культурі.

Сучасні дослідники Т. Стефаненко, Н. Лебедева, С. Єніколопов, О. Шлягіна, Ю. Платонов, В. Крисько розглядають психологічну акумуляцію як входження індивіда в нову для нього культуру, що супроводжується зміною його ціннісних орієнтацій, рольової поведінки, соціальних установок.

В основі акумуляції лежить комунікативний процес. Наприклад, як місцеві жителі набувають свої культурні особливості, тобто проходять інкультурацію через взаємодію один з одним, так і мігранти знайомляться з новими культурними умовами і опановують новими навичками через спілкування. Тому процес акумуляції, тісно пов'язаний із придбання комунікативних здібностей в новій культурі [1].

Слід зазначити, що найважче процес між-культурної адаптації відбувається в переселенців, яким потрібно повністю інтегруватися в іншу культуру, стати повноцінним громадянином певної країни і навіть трансформувати свою соціальну ідентичність.

Необхідно розрізняти акумуляцію та асиміляцію, за якої відбувається повна втрата одним народом своєї мови та культури за контакту з іншим, більш доміантним. Проте акумуляція може бути першим кроком на шляху до повної асиміляції [1; 3].

У складному процесі акумуляції людина змушена одночасно вирішувати дві проблеми: збереження своєї культурної ідентичності і включення в чужу культуру. Комбінація можливих варіантів вирішення цих проблем дає основні стратегії акумуляції:

- асиміляція – варіант акумуляції, при якому людина повністю приймає цінності і норми іншої культури, відмовляючись при цьому від своїх норм і цінностей;

- сепарація – заперечення чужої культури при збереженні ідентифікації зі своєю культурою. У цьому випадку представники не доміантної групи воліють більшу чи меншу ступінь ізоляції від доміантною культури. Стратегія ізоляції, на якій наполягають представники панівної культури, називається сегрегацією;

- маргіналізація – варіант акумуляції, що виявляється у втраті ідентичності з власною культурою і відсутності ідентифікації з культурою більшості. Ця ситуація виникає через неможливість підтримувати власну ідентичність (зазвичай в силу якихось зовнішніх причин) і відсутності інтересу до отримання нової ідентичності (можливо, через дискримінацію або сегрегації з боку цієї культури);

- інтеграція – ідентифікація як зі старою культурою, так і з новою [1; 2; 3].

Незважаючи на велику кількість досліджень присвячених акультурації, досить мало інформації стосується саме причинам вибору людиною певної стратегії.

Науковець К. Оберг, вивчаючи проблеми, переселенців, які опинились в чужій країні і чужій культурі, запропонував поняття «культурний шок». Дослідник виокремлює наступні соціально-психологічні симптоми культурного шоку: постійне відчуття тривоги, роздратованість, страх перед контактами з іншими людьми, невпевненість у собі, безсоння, зловживання алкоголем, наркотиками, психосоматичні захворювання, депресія, суїцидальні наміри, агресивність, ворожість по відношенню до представників країни перебування.

Слід зазначити, що найбільш фундаментальні зміни відбуваються в структурі пізнання мігрантів, у тій картині світу, через яку людина отримує інформацію з навколишнього середовища.

Тільки розширивши сферу прийняття і переробки інформації, людина може досягнути систему організації чужої культури і підстроїти свої процеси пізнання під ті, які мають носії іншої культури. Особистість визначає менталітет «чужаків» як важкий і незрозумілий саме через те, що він незнайомий з системою пізнання іншої культури [2]. Але людина має потенціал для розширення своїх знань про чужу культуру, і чим більше вона дізнається про іншу культуру, тим більше її здатність до пізнання взагалі. Вірно і зворотне: чим більше розвинена система пізнання в людини, тим більшу здатність до розуміння чужої культури вона демонструє.

Щоб розвивати плідні відносини з чужою культурою, людина повинна розуміти її представників не тільки на раціональному, а й на афективному рівнях. Необхідно володіти інформацією стосовно того, які емоційні висловлювання і реакції допустимі, оскільки в кожному суспільстві прийнятий певний критерій сентиментальності і емоційності. Коли особистість адаптована до іншої афективної орієнтації, вона може розуміти причини гумору, веселощів і захоплення, злоби, болю і розчарування так, як місцеві жителі [1].

Повна адаптація людини до чужої культури означає, що всі аспекти комунікації протікають одночасно, скоординовано і збалансовано. Адаптуючись до умов нової культури, люди, зазвичай, відчують нерозвиненість одного або декількох зазначених аспектів, результатом чого є порушення соціальної поведінки.

Найбільш успішною стратегією акультурації, що веде до міжкультурного спілкування, визнано інтеграцію – збереження власної культурної самобутності, ідентичності з паралельним присвоєнням цінностей і норм нової культури. У процесі такого присвоєння нової культури у людини формується так звана «вторинна картина світу», на відміну від первинної, яка склалася у неї під час оволодіння рідною мовою.

Сучасна психологія вважає акультурацію найбільш доцільним видом міжкультурного контакту: наслідком адаптації до іншого етнічного середовища є збереження власної етнічної культури групи, разом із сприйняттям елементів іншої культури [3].

Отже, найважливішою метою і результатом акультурації є довгострокова адаптація до життя в чужій культурі. Психологічна адаптація пов'язана з досягнення психологічного благополуччя в рамках нової культури. Що виражається в гарному самопочутті, психологічному здоров'ї, в чітко і ясно сформованому відчутті особистої, культурної ідентичності. Соціокультурна адаптація полягає в умінні вільно орієнтуватися в новій культурі та суспільстві, вирішувати повсякденні проблеми, які виникають в різних сферах життя. Водночас, відбуваються відносно стабільні зміни як в індивідуальній, так і груповій свідомості у відповідь на вимоги навколишнього середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Григор'єва І. Соціалізація в процесах виключення і включення. Вітчизняні записки, № 30 (3). К.: 2006. С. 75-90.
2. Лескова І. В. Соціалізація і інкультурація як механізми формування ідентичності особистості. Наукові Відомості Білгородського державного університету. Одеса, 2008. С. 20-35.
3. Стефаненко Т. Адаптація до нового культурного середовища. URL: http://reflist.su/besplatno/referat_qfqqv/

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Ведюк А. Є., Мишко Н. М.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
mushkonadia@gmail.com*

Становлення майбутнього психолога в процесі підготовки у виші включає в себе не тільки набуття певних знань та навичок, а й формування професійно-орієнтованих установок, інтересів, ціннісних орієнтацій та спеціальних навичок, необхідних у подальшій роботі. Відбувається також соціалізація майбутнього фахівця, на яку впливають властивості особистості і тісно пов'язаний з ними характер взаємодії із соціальним середовищем.

Таким чином, майбутні психологи ще в період навчання у виші мають бути впевнені, що їх інтелектуальний та творчий потенціал буде затребуваний на ринку праці. У студентів повинні бути сформовані не тільки професійні знання та вміння, певні особистісні якості, такі як мобільність, готовність